

III metai.

№ 1.

Sausis m. 1898 m.

1898 Nr. 1-8, 10-12

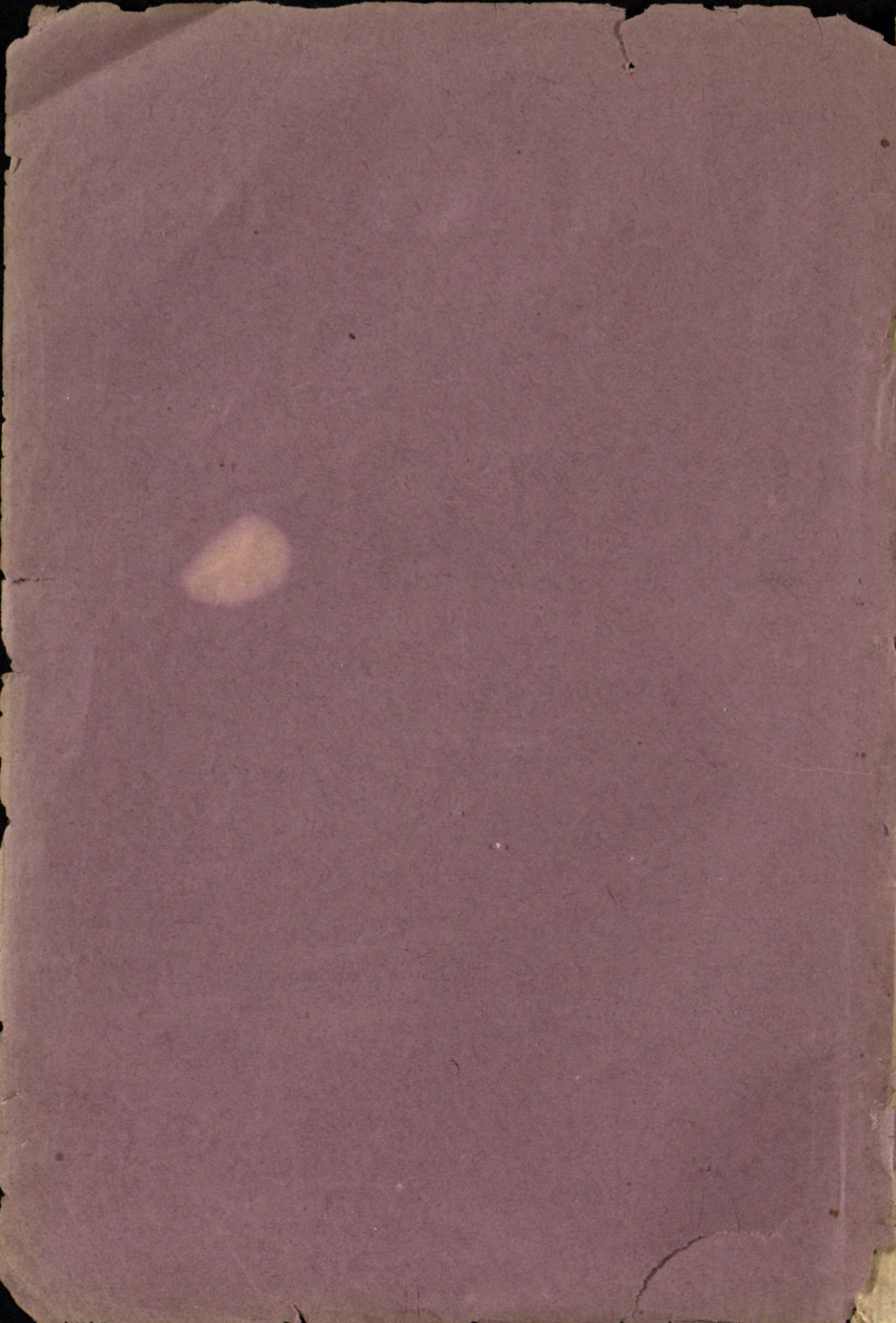
TĖVYNĖS
S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos:
szviesos, tikėjimo ir kalbos.

TILZĖJE.

Tėvynės Sargas.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus,
„Artimą kaip pats savę, o
„Tėvynę už savę daugiau“

Gaunamas Prusose už 50 kap. Tilžėje pas J. Łapiną (Goldschmiedestr. 8.)
Klaipėdoje pas Rikard Brusdeyliną kniegu kupezių;
Amerikoje už 1 dolerį Seranton Pa. pas Rev. A. Kaupą (1423 n. Main Ave.)

Aukas ant lietuviskų rasztų priimame ir apskelbiame.

Turinys № 1.

Nauji Lietuvos Vyskupai 1	Kitos Šiaulių mokyklos 17
I. Vyskupas Suffraganas Žemaičių Vyskupystės, kun. Antanas Baranauckas.	Nedelinė Mokykla. Szkola Gramoty. Narodnyjacztenij. Pagal Tapalį
II. Rektorius Dvasiszkos Žemaičių Seminarijos kun. Gasparas Cyrtautas.	Kas girdėties Lietuvoje ir pľaczoje pasaulėje. Šiauliai. Tapalis. Jeznas. Petrapylė. Amerika. 19
III. Rektorius Vilniaus Dvasiszkos Seminarijos kun. Steponas Zwierowicz.	Nauja Žiburėlio Draugystelė. Jonu- -cziukas 24
Mūsų iszkałos 8	Mūsų rasztai 25
Šiaulių gimnazija 11	Turinys T. S. 1887 m. 28
Šiaulių Prichodskaja“ iszkała . 15	Nuo redakcijos 31
	Priedas.

Nauji Lietuvos Vyskupai.

24 d. (5) spalį m. Maskolijos caras iszdavė szeszius paliepinus Senatui, paskirdamas Popiežiaus iszrinktus szeszius katalikų vyskopus į vietas; tris į Lietuvą.

I. Vyskupas-Suffraganas Žemaičių Vyskupystės, kun. Antanas Baranauckas

paskirtas Seinų Vyskupu. Seinų Vyskupystė rybojas su Žemaičių Vyskupystę ir apima dvi gubernijas: Suvalkų (seniaus Augustovo) ir Lomžos. Didžioji pusė katalikų tos vyskupystės — tikri lietuviai; jie viseip vadinas: zanavykais, džukais, kapsais ir kitais pravardžiovimais tai nuo už-

62/105

gyventos vietos, tai nuo jų kalbos. Mokyti spėja jie esą liekanomis lietuviszkos juodvyžių giminės, gyvenusios dabartinėje Gardino gubernijoje ir apylinkėje. Dabar mes tuos lietuvius vadiname užnemuniecziais, kaip gyvenanczius nuo mūsų už Nemuno upės, už Kauno. Tai žmonės gana turtingi ir szviesūs, nės priskirti prie Lenkų Karalystės nebuvo teip žudomi, kaip mes Lietuvoje. Jų kalba gryna, greicziaus panaszi į augsztaitiszką, kaip į žemaitiszką kalbą, nors jų gyvenimo budas panaszus į žemaiczijų g. l. Užnemuniecziai szvieczia mums pavyzdžiu susipratimo lietuviais esą; mitri, drąšūs užnemuniecziai aržiai gina savo kalbą nuo lenkų, kurie buvo lyg szioł pardaug nusmelkę, ypatingai bažnyciose. Už lietuviszkus ar lenkiszkus pamokslūs, giedojimus ir tt. smarkiai lietuviai peszas su lenkais ir su sulenkėjusiais savo sąbroliais. Vyskupas Baranauckas turės tadą nemaža vargo, kol visus teisingai perskirs.

9 (21) d. lakriczio m. Žemaiczijų Pavyskupis Antanas Baranauckas Petropylėje s. Katarinos bažnycioje prisiekė Popiežiui isztikimybę ir paklusnumą, kad valdys naują vyskupystę, o paskui prisiekė isztikimybę carui.

Czia maskoliai gavo truputį supykti: jie norėjo, kad V. Bar. prisiektu carui pirma, o Popiežiui paskui ir da czia pat priesz altorių stovėdamas; bet V. Bar. pareikalavo pirma prisiekos Popiežiui, o carui, prisiekė paskui, prie stalėlio kaip ir seniaus budavo. Direktorius Departamento Svetimųjų Tikėjimų p. Masolowas supykęs iszėjo isz bažnycios ir daugiau nė ant vienos konsekracijos nebe atėjo, nors kiti vyskupai siekė pagal jų norą: pirma carui.

Vyskupas Baranauckas, arba tikriaus — Baronas, nės teip isz tiesų kitados vadinos ir tebevadinas Jo broliai Anykszcziuose yra mūsų szlovė, mūsų, lietuvių, džiaugsmas ir viltis. Dėl lietuviystės, dėl kalbos sekmamę ir aszmamę deszimtmetyje nieks tiek nepadarė, kiek jis, galime pasakyti, juog bemažko jisai pats vienas tamę laikę tesirupeno, nės V. Motiejaus su Daukantu eila buvo pasibaigusi, iszmirusi arba nutilusi. Jei prie to pridursime da, juog tai Dievo baimingiausias ir iszmingiausias buvo Dievo tarnas, bus aiskus reikalas žinoti szitą apie tą nepaprastą mūsų viengtį.

Vyskupas Antanas yra tikras lietuvis-augsztaitis. Gimė Anykszczių miestelyje 1835 m. sausio m. 17 dieną; dabar tai turi 63 metus, bet da pilnas gyvumo ir sveikatos, žadanczios jam ilgą amžių. Nežinome, kamę visupirmu mokės; žmonės pradeda Aną atminti kaip dvideszimties metų jaunikaitį, tarnaujantį vašczių kanceliarijose Telszių p. (Sedoje, Skuode), bet visiems buvo aiszku, ne Jam ésanti teip žema vieta. Jaunutis da budamas turėjo ypatingą dovaną eiliumis kalbėti, t. y. sudėti giesmes ir dainas, lenkiszcai ir lietuviszkai. Jam tur but ir į galvą nebuvo atėję, juog dainos, kurias raszinėjo tik dėl zobovos iszkeis Aną teip augstai, kaip sziantdien stovi. Bereikalo tadą jas užmirszo ir apleido! Dainos, patekusios į rankas szviesių lietuvių, patraukė juos pažinti nepaprastą jaunikaitį, o pažinę parodė ir isztasė kelią prie didesnio mokslo, nuo Jo naudos ir džiaugsmo. Ir neužsivylė 1856 m. 13 d. rugsėjo m. A. B. istojo į dvasiszką Varnių Seminariją; czia pasirodė ésas toks moklus, tokią turias galvą, juog po dviejų metų buvo iszsiustas į augsztesnį mokslą dvasiszką Petropylės Akademiją, kurią 1862 m. iszėjo, gavo mokslo laipsnį — Magistro S. Teologijos ir isiszventė į kunigus. Bet Akademia nebe-norėjo beiszleisti atgal į Lietuvą: savo kasztu iszsiuntė į užrubežį į da didesnį mokslą. Par dviejus su virszum metų regime kun. Antaną Monachijaus (München) universitetę, Rymo kolegijose, Insbrukę ir Lovanijuje. Sugrižęs atgal 1865 m. pasiliko profesorium czia pat Akademijoje, bet neilgai, nės V. Motiejus, pritrukės kunigu, kurių daugybę maskoliai buvo isztrėmę į Sibėriją už maisztą 63 m., paszaukė sugrižti į tėvynę. Atvykęs į Kauną buvo kamedorium ir sakytoju pamokslių katedroje, o paskui profesorium Seminarijoje lyg pat iszkėlimo į pavyskupius, t. y. lyg 1884 m. 24 d. balandžio m. Nuo 1870 m. mokino klierikus dvasiszkos iszkalbos, arba Gomiletikos, kaipo žinovas lietuviszkos kalbos. Da klieriku budamas paraszė daugalį dievobaimingų giesmių, giedamų ir dabar Lietuvoje. Kas-gi nežino „Artojų giesmių“ isz Kanticzkos? „Dėkui-gi, dėkui, Jezau maloningas“, „Tėve geriausias, Iszganytojau“, „Vieszpatie, Taviep szaukiamės gilumon parsmege“ ir tt., priesz kurias visoje Kanticzkoje nerasi geresnių. Į lietuviszką

kalendorių, išleidžiamą p. Ivinskio prisiūsdavo eilą be paraszo arba su paraszu „Jurksztas Smalausis“, daugiausiai blaivystės dalykuosė: juokinga „Sueiga girtuoklių“, giesmė padėkavonės už blaivystą „Sveika Marija, danguj iszaugsztinta“; toliaus ilgą poematą: „Anykszczių Szilelis“ „Dievo ryksztė ir malonė“. Da angscziaus ir paprastus rasztus prie savo tėvų raszydavo vis eilomis, kurias anyksztiecziai netrukhdavo prisisivinti, pririnkti gaidą (natą) ir dainuoti susirinkimuosė. Su džiaugsmo aszaromis anyksztiecziai atsimena apie tą laiką, kad „visi mūsų takeliai buvo apdainuoti“, ką pats esu regėjęs ir girdėjęs. Tuosė rasztuosė paprastai mažai poezijos, bet kartais randi ir perlą, kaip: „Sudiev Lietuva“ ir kitos visai Lietuvai žinomos.

Jei kun. Antanas butu daugiau nieko nepadareš dėl Lietuvos, kaip tik paraszės „Anykszczių Szilelį“, jau butu nebe užmirzamas gret Kristijono Duonelaiczio. Tomis eilomis savo tėviszkę Anykszczius apgarsino ne tik visoje Lietuvoje, bet toli ir užrubežiaus. Mokyti Prusų ir kitų krasztų profesoriai (Dr. Schleicher, Kurschat, Massing, Dr. H. Weber, Dr. J. Baudouén de Courtenay) kartkartėmis perspaudinėjo savo rasztuosė tą „Anykszczių Szilelį“, par visą laiką turėjo susineszimą su Juo dalykuosė lietuviszkos kalbos, atvažiudavo pas Jį mokytus. Žodžių sakant Vyskupas Baranauckas visur garsus, kaipo mokslō vyras. Isz didesnių Jo veikalų, da nespaudintų, reikia paminėti „Lietuviszką kalbos mokslą“, „Mokslas szventosios Iszkalbos“, „Szventas Katalikų Bažnyczios Mokslas, trumpai iszpasakytas“; gal ir daugiau ką turi mums nežinomo. Dabar sztai Petropylės Mokslų Akademija spaudina Jo „Pasergėjimus apie lietuviszką kalbą ir žodyną“, bet apskritai sakant, vyskupu tapęs, k. Bar. lietuviszką kalbą apleido, ne liovės mylėti, bet liovės raszyti.

Gerai pasakyta, Dievas jei sutverias žmogų su talentais, tai su devyniais. Isz tikro: ko Vyskupas Bar. nemoka ir nežino: regime jį profesorium liturgiszko giedojimo, teologijū, apeigū, dvasiszku vadu jaunumenės, kalbininku, poetu ir ant gaļo... matematiku: keturius matematiszkus veikalus yra nusiuntęs į Krokuvos Mokslų Akademiją, kurį spaudino juos; nesenei sztai savo kasztu iszdavė „o pro-

gresyi transcendentalnej oraz o skali i silach umyslu ludzkiego“. Nekartą ateina įgalvą: kas isz Jo butu iszėję, jei butu pabaigės svietiszkus mokslus ir gyvenimas gerai butu pasiklojęs? Rasit mokslu da labiaus butu iszvietės, ale dabar turime tik Dievui dėkavoti, juog teikės Lietuvos dvasiszkią Juomi apdovanoti ir naudos ir paguodos, dėl parodymo dvasiszkią ne ėsant bergždžią žmonėmis dirbančiais netik dėl Dievo, katalikų bažnyczios, bet ir dėl Tėvynės. Tamę dalykę laukiame da nemaž nuo kun. Baranaucko, Seinų Vyskupo. Łaimingi užnemuniecziai, gavę tokį dvasiszką Piemenį łaimingi, kurie naudosys isz Jo dvasiszkos vadovystės, klausys retai kamę girdžiamos tokios iszkalbos, kurios klausytumis par kiauras dienas ir kaskart vis svarbesnius dalykas pasergėtume.

5 (17) d. gruodžio m. garbingasis Žemaiczių Pavyskupis apleido Kauną, o 15 (27) d. buvo iszkilmingas ingresas, arba įžengimas į savo Katedrą, savo Vyskupiszką Sostą. Ant sutinkanczių kunigų kalbos atsakęs lenkiszkai, paskui žmonėms sakęs pamokslą lietuviszkai. Kaip Jis patiko užnemuniecziams, ko nuo Jo laukia, tepranesza mums patįs. Užbaigdamas szį paminėjimą ir isztarės pastarąjį — łamink Jį, Vieszpatie, padaryk vaisingais Jo darbus dėl Tavo garbės, o musų naudos pakeltus! — pridedu czia atsisveikinimo eilas :

Jo Mylistai

Garcingiausiam ir Mieliausiam

kun. *Antanui Baranauckui,*

Seinų Vyskupui,

nuo Žemaiczių Vyskupijos kunigų.

Sudiev!

Terp mus buvai ir pražilai
Ir amžių baigt' norėjei czia,
Bet, Dievui liepus, skubinai,
Kaip Abraomas, pakilai
Ir, klausdams kelio: kur Seinai?

Važiوسي sau ryszcia.

Važiوسي sau, palikęs mus,
Pas savo dvasiszkas avis,

Piemuo maonus ir teisus;
Mokysi tėviszkai visus:
Mozurus, dzukus ir kapsus

Mylėtisi užvis.

Ir mynios žodį tą iszgirs,
Ir jį giliai į szirdį dės:
Nieks nuo vienybės nesiskirs,
Prieszai į prietelius pavirs,
Lenkas ant lietuvio neszirs,

Nors ne vienaip kalbės.

Įkurti meilei tai Seinuos'
Tu Dievo paszauktas esi;
Todėl, nors szirdis aimanuos,
Nors nieks, kaip Tu, mums nebdainuos,
Nors graudu tart': „Eik pas anuos“, —

Bet tariam' tai visi.

Eik pas anuos, ganyki sveiks,
Valdyk Augszczausiojo vardu,
Ir ar kas girs Tavę, ar peiks,
Ar kas szirdin Tau peilį smeigs,
Ar tai galvoczius bus, ar paiks, —

Visiems Tu buk vadu.

O Dievo eidamas keliu,
Ir mus, czia likusius mylėk, —
Garsus „Anykszczių Szileliu“,
Buk mums senovės „Jurkszteliu“,
Penėk mus mokslo pieneliu

Ir vargti mums padėk!

II. Rektorius Dvasiszkos Žemaičių Seminarijos kun. Gasparas Cyrtautas

paskirtas Vyskupu Suffraganu Žemaičių Vyskupijos su titulu vyskupo Kastorijos in part. inf. Konsekracija buvo ten-pat Petropylėje 30 (12) lapkriczio m. Kun. Gasparas Cyrtautas tikras lietuvis žemaitis. Gimė 1841 m. Veviržėnų parakvijoje Raseinių apr. ant pat Prusų rubežiaus. Mokinus Sziaulių gimnazijoje ir pabaigė ją 1862 m. su sidabrinium medoliu. Tais pacziais metais įstojo į Varnių Seminariją, po dviejų metų buvo išsiųstas į Petropylės Dvasiszką

Akademią, kurią išėjo su Magistro s. Teologijos laipsniu 1868 m.

Tuojaus buvo paskirtas profesorium į Dv. Seminariją perkelta iš Varnių Kaunan, kamę buvo lyg 1877 m.; tais metais buvo psszauktas į profesorius Petropylės Dvasiszkos Akademijos, kamę buvo lyg 1888, t. y. lyg sugrįžimo atgal Kaunan, nės Žemaiczių Vyskupas Paliulionis pavedė jo valdymui seminariją. Czia sąženiszka darbavos, kaipo profesorius, vadas ir gspadorius. Jam ésant pasigerino klierikų užlaikymas, valgymas, gyvenimai, nės apie viską rupenos gerbiamas Rektorius. 1883 metuosę kun, C. pakeltas buvo į kanauninkus, o po dviejų metų į prałotus. Tikras Dievo tarnas, teip negudrus, juog išz pirmojo užmetimo akių, gali Ji permanyi ir pamylėti. Apsėjimuosę meilus, visados vienodas, niekas neregėjo raukszlės ant Jo kaktos, pagaliaus ir tadą, kad išz tikrųjų reikia rustauti. Mokytiniai visados drąsiai, neveidmainingai kreipės prie savo perdėtinio ir iszeidami iszsineszė tikrą meilę, kaipo antrojo tėvo. Vyras didelės doros ir didelio mokslo, o prie to neiszpasakyto nejeszkojimo svieto garbės. Kad ragino ji sanbroliai doktorizuoties, atsakę: „Dėlko? ką žinau, daugiau nežinosiu, tai kam da tuszczias titulas!“ Nuo to vyro nemusza sviesos spinduliai, priesz kuriuos negal pažiurėti, bet eina tokia małoni szilima, juog prie Jo prisiglaudus pasakysi: gera mums su Tavim ir jauku. Duok, Dieve, tik ilgesnį amžių!

III. Rektorius Vilniaus Dvasiszkos Seminarijos kun. Steponas Zwierowicz

paskirtas Vilniaus Vyskupu. Nelaiminga Vilniaus vyskupystė vėl gauna silpną Piemenį. Bepigu maskoliams ruskinti pakraszczius Lietuvos, kad nėra kam atsispirti. Kun. Zwierowicz dievobaimingas doras vyras, bet ésas bejokios energijos, nuolaidus dėl szventos ramybės. Už tat ir nagradą yra nuo caro gavęs. Lietuvoje... kunigas..., gauna nagradą!... tai jau nebe gerai! Tikri lietuviai tik sztrapus ir nagaikas tegauna, ale už tat lietuviais pasilieka; su kryžiais ir medaleis kelias tiesus paskui prałotus

Žylinskį et cons. Duok, Dieve, kad teip nebutu! Tuotarpu paskyrimas kun. Zwierowiczės į Vilniaus vyskupus tai lietuviams didelis pragaisztis, skriauda, nės Jisai nemoka lietuviszkai, o pusė jo vyskupijos - lietuviai. Bus tadą nabagai ir toliaus skriaudžiami, lietuviszka kałba, kaip ir pirma niekinama. Kun. Zwierowicze gimė 1842 m. Gardeno gubernijoje; gimnaziją iszėjo Bielastakę; 1861 m. įstojo į Vilniaus Seminariją, o 1865 į Petrapylės Akademiją ir iszėjo su Magistro S. T. laipsniu. Sugrižęs į Vilnių buvo profesorium, inspektorium, rektorium sem. klebonu, vėl rektorium lyg szio laiko. Pastiprink, Vieszpatie jo tylas ir padrašink kovoje su prieszu katalikystės ir lietu-vystės Vilniaus ir Gardeno gubernijose! (Prie Vilniaus vyskupijos priguli Vilniaus ir Gardeno gub.) Konsekracija kun. Zw. buvo 16 (28) lapkr. m., o ingresas — 23 (5) lapkr. —

Tamę-pat laikę buvo konsekruoti da du vyskupu: Inspektorius Petropylės Dvasiszkos Akademijos *Kłopotowskis* į Žytomiro pavyskupius ir Rektorius Zytomiro Seminarijos į Petropylės (Mogyliavos) pavyskupius, o dabartinis Žyto-miro pavyskupis į vyskupus Žytomiro pakełtas.

Visuomet naujai pakonsekruoti vyskupai eidavo pasirodytų prie caro, bet szimet caras buk neprisiėmęs. Kas de priežastis — sunku žinoti: vieni lemia, dėlto, kad, V. Baranauckas maskolius supykino, kiti, kad caras nemałonia turi szirdį ant katalikų vyskupų už pasielgimą iszsiųsto į Odessą V. Symono. Bet į tiesą užvis panasziaus, kad ministrai nenorėjo daleisti vyskupų prie caro, idant jie nepasiguostų. Jaunasis caras gal butu klausinėjęs szio-to, ale jo tėvas Aleksandra, kad vyskupai nuėjo tik paklausė: isz kur, łokios tautos, kiek metų ir daugiau nieko. Isz tokios audiencijos mažas pelnas butu buvęs. Negavę pasisznekėti su caru, vyskupai nusiuntė jam rasztą, iszreikszdami savo isztikimybę. —

Musų iszkałos.

Kaip senovėje mūczelninkų kraujas nepragaiszo, bet gimdė kitus krikszczionis, teip musų gadynėje nepragaiszo vargas ir kanczios Lietuvos kunigų ir gyventojų, kurie prie-

szinos maskoliszškai valdžiai ir nepasidavė begėdiszkiems jų norams suruskinti mus par iszkałas. Kol gyveno caras Aleksandra III, czinauninkai-maskoliai galvatrukiais, kitskitą pralenkdami, ir liepti, ir neliepiami, kaip tik kas iszmanė, teip rupenos iszplėszti isz mūsų szirdies prisiriszimą prie senosios Katalikiszkos religijos, prie senosios lietuviszkos kalbos. Kaip-gi nemažoniai apsigavo, kad paser-gėjo, juog jaunasis caras Mikalojus II nepagiria nežmoniszko jų rupesczio spausti ir žudyti nieko nekaltus neruskus Rosijos gyventojus! „S. Peterburgskija Wiedomosti“ isz-mintinga maskoliszka gazeta kiek kartų szaukė mums isz Peterburgo, nuo augszcziausios valdžios, nuo paties caro nėkuomet nebuvę paliepimo spausti svetimus tikėjimus, o tą darę tik vietiniai cariuikai“ — czinauninkai (generał-gubernatoriai, gubernatoriai ir kiti žemesnieji), kurie tokiu ru-pestingumu apie „maskoliszkus“ interesus mūsų krasztę pridengdavo tik savo sauvaliavimą. Jaunasis caras atkreipė savo akis ant mūsų padėjimo, daugalyje dalykų mums palengvino, už tatai užsipelnė didesnę mūsų meilę, bet dėlto paties užsipelnė didžiausį nekontentumą, didelį neapykantą nuo sauvalingų „cariukų“. Dabar aiszkliai pasirodė didieji czinauninkai veidmainiais esą: „dėl caro, dėl caro, dėl Rosi-jos-Motynos prakaitą lejame, už carą sveikatą ir galvas guldomė sziamę neprieteliszkamę Lietuvos krasztę, kamę visi mūsų neapkenczia!“ — szaukė jie, kol caras jiems pa-tiko, kol davė visą valią. Jei caras jiems teip szventas ir mažonus, kaip sakos, dėlko jie sziam carui nebenori isz-tikimai tarnauti? Aha! dėlto, kad neberegį dėl savęs tokio pelno. Dabar mes, lietuviai laukdami nuo caro vis žmoniszkesnio apsėjimo su mumis, vis didesnės teisybės, matydami juog caras mūsų neužmirszta ir daug jau gero padarė ir da daugiau nori padaryti, mes, sakau busime isz-tikimesni (viernesni) už czinauninkus, drįstanczius prieszin-ties jaunojo caro valiai. Carui dideliai sunku palenkti kitą pusę visus savo senuosius tarnus; visų isz karto isz-mesti negal, taigi mes padėkime carui priveikti senosios pakraipos czinauninkus. Jausdami kokią neteisybę, koki prispaudimą, szaukkime: **teip caras neliepia**, nės jis turi buti teisingas ir mielaszirdingas; matome carą norintį mus

laisvesnio gyvenimo, o jūs ką dorote? Veizdėkite, kaip pelnysite kariaudami su vietiniais prispaudėjais vardan caro drąsiai, be jokios baimės už teisybę, už teisingus savo reikalus. O kad ir pakentetume už tokius dalykus, tai negailū.

Kas gali buti szłovingesnio už dievobaimingumą, už szviesa? O mūsų, cariukai mindo dievobaimingumą, iszjuokia, neleidžia mums to parodyti. Dėlko? dėlto, kad, jiems rupi įkiszti mums saviszką religiją. Neleidžia mums szviesties lengviausiu budu dėlko? dėlto, kad nori įkiszti vėl saviszką, apszvietimą. Kaip kas moka, kaip kam iszpuola, teip tegul łavinas dievobaimingumę, teip steigias savo protą apszviesti. Dėlko butinai vis maskoliszikai, vis maskoliszikai?

Visusvarbiausį pragumą įvydinti savo užmanymus maskoliai regi iszkałosę. Iszkałosę ir mes regime bemažko vienatinį pragumą apsiszviesti dalykuosę tikėjimo, istorijos ir kitokių visokių mokslų. Rodos tadą, kad mes ir jie susidurdami tamę pacziamę dalykę turėtumeme sutikti. Tatai ir nełaimė, kad negalime sutikti: mes lietuviai nuo iszkałų łaukiame grynos szviesos, gryno mokslo, vaisymo vaikuosę gerų papratimų; maskoliai-gi nuo Lietuvos iszkałų nori tik platinimo maskolystės ir visai mums nereikalingos pravoslavijos. Tiesą mes turime, ne jie. Mes maskoliszkos kalbos neatmetame, nės be jos nebegalime apseiti; mes mokysimės maskoliszikai tegul tiktai ji nesmelka nenukalės prigimtos mūsų paczių kalbos, tegul tik niekas nesikisza į mūsų religijos dalykus.

Už łaisvę iszpažinti savo tikėjimą iszkałosę, už mokymą lietuviszkai isz pradžios, o maskoliszikai tik paskui antrais ar trecziais metais, tai du punktu, kuriuos isz visos savo galės remkime už juos kariaukime drąsiai, nenustodami vilties, juog tiesa, kaip visados, teip ir dabar gaus virszų. Veizdėkite! par ilgus metus mokytojai religijos kariavo už lygybę visų tikėjimų iszkałosę; daug aukų krito, daug kunigų kłosztoriuosę ir Rosijoje kentėjo, daug sztrapo iszmokėjo, daug vargo ir rupesczio turėjo lietuviai mokytiniai Kurszo iszkałosę: Mytaujoje Palangoje Liepavoje, daug nemałonumų datyrė, o tie nemałonumai da ir nepasibaigė, Alsėdzio valsčius už rupestį įvesti į iszkałas katalikiszką

kryžių, kad vaikai turētu priesz ką melsties (apie tą buvo mūsų gazetoje raszyta perniai ir užperniai), — bet vis-gi ant gało pargalėjo, nės, kaip žinote isz N. 11 praėjusių metų caras palengvino, leido melsties katalikiszškai, leido pasikabinti savo abrozda, leido katalikams nebevaiksščzioti į cerkves. Teip bus ir su kalbos dalykais: ilgai reikalauseime, visur klambinsime, szauksime: mums tas priguli! mums tas priguli, o nebe apsikęsdami leis mums isz pradžios mokyties lietuviszškai iszkałosę mūsų paczių pastatytosę, mūsų kasztu užlaikomosę. Pamislykite, kaip tai bus gerai! Nebereiks slapczia mokyti, nebereiks slėpties su kningėlėmis ir gazetomis, nės ir spaudinti turės leisti! Tada sutiksime su maskoliais, nesipeszime iszkałoje; bet dabar turime peszties smarkiausiai, neatsileisdami nė ant vałandelės, kol neparodysime nenurimsia, kol savo negausia.

Balsams karaujanczių už lietuviszką iszkałą paskiriame „Tėvynės Sargę“ didelę vieta, didelį straipsni, į kurį tik netingekite isz visų krasztų prisiusti žinių. Neužmirszkite, juog ko valdžiai žodžiais nedrėsate ar negalite pasakyti, tą rasztu pasakykite: maskoliai skaito mūsų gazetas, žinos, juog isztikrųju mes pažjstami savo reikałus, isztikrųju nenutillsime, kol nepadarys teisybei gana. Lietuviai! vardan teisybės: **už iszkałą!**

Sziaulių gimnazija.

Garbingi mūsų skaitytojai yra nevieną kartą girdęje, Maskolijos carą, nors turintį neaprybotą, pilną valdžia savo vieszpatystėje, vienok nevisuomet galintį iszpildyti savo užmanymus. Szitą tiesą patvirtina neiszpildymas, kaip reikiant, pastarojo caro paliepimo — suteikianczio tikėjimo laisvę visosę iszkałosę. Par kiek tai metų visoki nepaszaukti, nepraszomi maskolių „diejatieliai“ smaugė ir žemino katalikystę iszkałosę, o sztai caras netikėtai pastatė katalikystę lygiai su pravoslavija! Nustėro mūsų „diejatieliai“, sugriaužė danti, matydami savo darbą par ilgus metus ant vėjo leidę. Kaip-gi czia iszsižadėti to, už ką prakaitą buvo lėję? Kaip sugrižti atgal isz kelio, kurio gałą neužilgo vylės paregėsia? Sunku! Baisus caras, jo prisakymo

neiszpildyti — tai galvą padėti; bet iszpildyti — tulžę savo pagirdyti. Skaitytojai supranta, atmena, juog ant tos vietos kalbame vis tik apie Lietuvą ir sauvalingus jos czinauninkus, paėmusius ant savęs rupestį apie apszvietimą lietuvių, arba czinauninkus teip vadinamojo „Vilniaus Mokslo Okrugą“. Kas tai yra „Mokslo Okrugas“? Visos vieszpatystės apszvietimo dalykai priguli prie vienos „Apszvietos Ministerijos“, kuri visą karalystę turi saviszkaizszkirszius į dalis; tos dalis ir vadinas maskoliszkaizszkirszius „Okrugais“ arba Aprinkiais, prie kurių priguli po keles gubernijas. Yra tatau: Kazaniaus Okrugas, Peterburgo Ok., Rygos Ok., prie kurio priguli Kurszas ir Estų žemė, Varszavos Okrugas, prie kurio priguli visa Lenkų Karalystė, Vilniaus Okrugas, prie kurio priguli visa Lietuva ir tt. Nė vienamę Okrugę neatsitinka tokių istorijų, kaip Varszavos ir Vilniaus Okrugucšę. Dėlko? Į tuos Okrugus atsiunczia nepaprastus mokytus vyrus, szviesos neszėjus, kas tiktai norėtu paszvēsti savo gyvenimą tam sunkiam, bet szlovingam darbui, bet vien tik maskolius; nė vienas svetimtautis, nė vienas svetimo tikėjimo žmogus negali czia rasti vietos ir darbo, tik pravoslauni ruskiai, ir nepaprasti pravoslauni, bet iszsimokinė dvasiszkosę seminarijosę, o užėmantis augsztesnes vietas-tai net pabaigę Dvasiszkas Akademijas su laipsniais Magistrų ir kandidatų Teologijos. Augszto universitetiszko mokslo jie neiszžę, o dvasiszka mokslą turi didesnį už paczius popus. Tuomi tai galime sau iszaiszkinti, juog jie neįsimylėję į gryną mokslą, bet į pravoslaviszka mokslą, nesirupina apie tikrą mūsų apszvietimą, nės mokslas yra jiems tiktai danktuvas kitokių užmanymų, kurių plikų, nepridengtų nedrėsa mums parodyti. Tuosę **puspopiuosę** jieszkokime priezasties visokių nesutikimų, ne lietuviuosę ir kuniguosę, kaip skelbia maskoliszkos gazetos.

Okrugai vėl kiekvienoje gubernijoje turi įrengę „Direkcijas Valstinių Iszkaų“. Vyriausiuoju Okrugų perdėtiniu yra Popieczitielius (Kuratoriūs, globėjas); jis turi keletą vizitatorių, arba lankytojų „Vidutinių Iszkaų“, t. y. gimnazijų, progimnazijų, realinių iszkaų; jie vadinas „Inspektoriais“. Direkcijų perdėtiniai — tai direktoriais

turintys vėl po kelius inspektorius, lankytojus valstinių mokyklų. Pasimkime į rankas sąrašą tų asabų, paregėsime, juog ir Vilniaus Okrugę Popieczitielius Sergijewskis, jau 28 metus mus žudąs, ir jo inspektoriai, kaip žinomi mums Odincowas ir Bogojawlenskis, antmetėjai mūsų vaikams biauriausios „kniga dla cztenija“, ir perdėtiniai direkcijų ir jų inspektoriai — visi iszėję tik dvasiszkus mokslus ir stovi prie mūsų nekaipo žibintuvai, bet kaipo misionoriai.

Dovanos man skaitytojai mano nusikreipimą szalin, ale buvo reikalinga dėl parodymo, juog jaunas caras, užkirsdamas aniems kelią, negali laukti nuo jų didelės meilės ir prisirizimo.

Perveizdėkime tadą, kaip yra pildomas Vilniaus Okrugę, caro paliepimas apie sulyginimą tikėjimų, o medžiagos suteiks mums garsus sumiszimas Sziaulių gimnazijoje, apie kurį jau žinote sziek tiek (N. 11.)

Isz N. 11 praėjusių metų žinote, kad apskelbimui caro įsakymo turėjo laiko daugiau, kaip du mėnesiu. Visi Okrugai tą padarė, tik Vilniaus puspopiai vis nespėjo ir tęsės. Praėjo vakacijų laikas, vaikai pradeda rinkties į iszkałas, visi isz gazetų žino naują parėdymą rasią, nebe-melsius su pravoslavais. Ir direktorius Sziaulių gimnazijos tą žino, visur girdi, ir gimnazijos kapelionis kunigas Juozapas Rymeika buvo nekartą jau ano klausęs, ar jau gavo apskelbimą, kaip sztai Rygos Okrugos iszkałas, bet Rubcowas tyli, nės Vilnius tyli; žinodamas-gi, kad vaikai ir be apskelbimo nebeis į gimnazijos cerkvę, par gudrystę nors da vieną kartelį pritraukti užsigeidė prie pravoslaviszko „molebno“ priesz mokslą. Iszėjo neteip dailiai, kaip nutarė: lietuviai užvilti drąsiai apleido salią. Tadą tiktai Rubcowas puolė į Vilnių ir iszveržė apskelbimą katalikams ir kitiems tikėjimo laisvės. Visi iszmingieji maskoliai, kaip į bugną musza: Vilniaus Okrugas tycziomis sulaukė caro rasztą, kurį Sziaulių studentai par maisztą iszveržė ir gavo girdėti tik ketvirtą dien' po sumiszimo. Ar tai galas? O, ne! „Cariukai“ tik priversti, tik po vieną žingsnį tegali traukties nuo senųjų parėdymų, nės jei isz karto atsitrauktu, be abejojimo tulžis juos isz susigriaužimo užpiltu arba apopleksija trenktu, kaip

Rubcową. Isz caro raszto aiszkus geidimas, idant visi Dievą garbintu **pagal savo tikėjimą**, nors visu smulkių dalykų neiszrokavo. Prie to ir prisikabino musų „cariukai“; caras nieko nekalba apie maldos kalbą, na! tai katalikai nors atsiskyrę nuo pravoslaunų, nors ne cerkvėje, bet vis-gi turės melsties-maskoliszcai, ne lenkiszcai, ne lietuviszkai, ne lotyniszkos, kurios tai kalbos bažnyciesių yra vartojamos, kurių tai mytaujiszkiai studentai užperniai teip karsztai reikalavo. Už kalbą reikėjo remties lyg pat rudenio, t. y. lyg ministras neatsiuntė (17 d. spalį m.) stacziai į gimnaziją, juog: „Rymo-Katalikų Bažnyciesios kalba yra lotyniszka, dėlto ir maldas iszpažintojai katalikų tikėjimo **gali, jai nori** laikyti lotyniszcai, kaip gimnazijosė, teip progimnazijosė ir kitosė mokyklosė“. Nors buvo jau girdėties, juog Varszavos Okrugę 18 spalį m. buvo apskelbta laisvė: lenkams melsties lenkiszcai, **lietuviams-lietuviszkai**, vokiecziams-vokiszcai, bet Vilniaus Okrugę nemislyjė nedrėsome geisti tokios laismės-melsties, kaip su motyną meldėmės-lietuviszkai, — džiaugsmą vienok nemažą turėjome, juog galėsime melsties bažnytinią kalbą; tiesa lotyniszka kalba pritinka gimnazistams, o visai netinka piemenims valstiniosė iszkałosė, bet ką jau czia darysi: jei gali iszmokti ministranturą, iszmoks ir poterius.

Da ir isz to neleido pilnai pasidžiaugti. Gimnazijos direktorius Rubcowas neskelbė studentams tos naujienos, bet uosties su pravoslavijos platintojais, kokių czia yra gana geras spieczius, ir tiktai 23 dieną iszmislyjo da lygties su kunigu Rymeiką, bene paisžadės jis katalikiszcai melsties priesz pravoslaunas „ikonas“. Visą savo iszmintį įtempė darodydamas lygybę abrozdu ir sziokių ir tokių; prie to-gi ir ministras sztai szejp raszo: „Pravoslauni abrozdoi yra lygiai szventi kaip dėl pravoslaunųjų, teip ir dėl katalikų ir kitų krikszczionių. Dėlto pravoslauni abrozdoi turi buti szlovinami, kaip pravoslaunų, teip katalikų ir kitų krikszczionių maldas atprovinėti kaip gimnazijosė, kaip progimnazijosė ir kitosė mokyklosė turi visi priesz pravoslauną abrozda“. Vienok tuomi kunigo nepertikrino, nės tas vis gynės nepriimsias bažnytinių maldų, kol neleisias jų kalbėti griežtai katalikiszcai, t. y. ir priesz katalikiszką abrozda.

Bubcowas nieko neiszygęs, prisipažino esą toliaus ministro rasztę: „Jeigu religijos Mokytojai dideliai prieszintus, nenorėdami melsties priesz pravoslaunus abrozdu, tad gali pasikabinti abrozda pagal savo nora“. Apie kokį norą gali buti kalba, jei ir czia pastatė sankalbą: jei kabinski-kabink sau, tiktai kerczioje, gret su pravoslaunu ir nedidesnį užpravoslauną. Juokingas dalykas, kamę tu gausi ant tų pėdų abrozda kaip tiktai lygų pravoslaviszkam? O vėl dėlko butinai turiu asz kabinti kerczioje? Negu kad ar szeip, ar teip vis žiurėtumi į pravoslauną. Vėl prasideda pesztynės su Rubcowu, kurs po trijų dienų, nieko neiszygęs nuo kunigo, leido ant gało aktovoje saloje, ant szviesios sienos pasikabinti abrozda, kokį turi, lyg laiko. Pasikabino tada didelį ir brangų abrozda „Jesus Alyvų daržę.“ Ant gało tik 27 d. spalių mėn. primą kartą suklaupė vaikai su savo kapelioniu priesz savąjį abrozda ant vidurio sienos ir sukalbėjo paprastus lotyniszkus potėrius su mađdelėmis už Popiežių ir cara. Teiszklauso Dievas anų mađdos; teužauga jie tvirtais apgynėjais savo tikėjimo ir tautos, kaip drąsiai ir su pasiszventimu gynė lyg sziołai!

Apleidžiau da vieną nesutikimo punktą. Kapelionis, regėdamas, kaip vietinė valdžia par akis stengias sumažinti svarbumą, caro małonės, kaip stengės ką nors iszlygti, apgauti bijojos ir netikėjo nė vienam valdžios žodžiui. Sztai paduoda jam szviežias lotyniszkas mađdas, atspaustas be paraszo dvasiszkos valdžios, kuri viena tik tegali mađdas paskirti. Kunigas mađdų nepriėma, joms netiki, o maskoliai vėl szaukia ant kunigo atkaklybės; bet ir aklas czia paregės czia ne kunigo atkaklybė, bet naują rėdo spąslą katalikams įkirėti, nės koks-gi buvo reikałas spaudinant mađdas, iszmesti arcyvyskupo paraszą? Paskui tiktai K. R. gavo žinoti, mađdas esant užtvirtintas dvasiszkos valdžios užtvirtintas ir priėmė.

Sziaulių „Prichodskaja“ iszkała.

„Prichodskaja“ iszkała Sziauliuosę turi tris skyrius, kurie visi stįlpsta vienoje troboje, perdalytoje į dvi dali: didžiojoje pusėje-pirmasis ir antrasis skyrius, mažojoje-trecziasis.

Mokytoju yra du: vyresnysis Garasimovyczius ir mažesnis W. Katalikų ten mokinas daug daugiau, kaip kitų. 31 d. sp. m. kun. R. nusinesza ten Nekalto-Prasidėjimo P. M. abrozda, bet ir sutinka tą patį tai kad butu mažesnis, tai pigesnis, o kamę gausi? Kadagi czia mažesni ponai valdo iszkałą, kaip gimnaziją, kun. R. be didelių ceremonijų pakabino savo abrozda ant sienos didžiamiamę kambaryje, o pravosl. ikoną liepė iszneszti į mažąjį. Geruoju neabsėjo, gavo su Gar. supykti, buk aną ir mulkiu iszvadinęs, už ką Gar. dideliai įtužęs stengės, kaip galėdamas „privaryti Rymeikai prie pakaros.“ Tą varymą prie pakaros pradėjo nuo apszmeižimo R. gazetoje „Nowoje Wremia“, kamę Gar. pasirodė tikru muczelninku, o jau kunigai nēr ko ir kalbėti-didžiausiais „nachalais“, par drąsiai lipą ant maskolių sprando. Prie to dagi apskundė dirkcijai, o iszkałoje kaip įmanė teip stengės įkirėti: sėdėjo ant lekcijų ir be jokios priežasties užgynė vaikams katalikiszkai melsties, tvirtindamas, juog, kaip jis esti, su pravoslaunais, teip kunigas turi buti su katalikais kas rytą. Žabai juokingas protavimas. Sziauliuosę yra kelios mokyklos, visosę lekcijos prasideda vienoje adynoje; kaip-gi kunigas gali iszsitezti? Negu butu žavėtoju Pinetti, kurs buk galėjęs kartų dviejose vietose buti. Antras tvirtinimas G-cziaus, juog vaikai nemoka lotyniszkai vėl neteisingas, nės R. buvo iszmokinęs gražiai isztarti visus žodžius, kas ir pasirodė, kad liepė vienam-antram prie Gar. sukalbėti. Tada kun. R. isz savo pusės apskundė G-czių už pasiprieszinimą įvedimui caro paliepimo. Teip tatau abiejų skundos gulėjo; nesunku buvo ancztikti, katras iszgrajis: kunigas paliko kaštu už įneszimą par nevalią abrozdo į iszkałą, kaip par nevalią alsėdiszkiai įsteigė kryžių savo iszkałoje, apie ką raszėmė 1896 m. Teip sunkiai įvedė kun. Rymeika grynai katalikiszkas maldas į Sziaulių iszkałas, bet ant galo ir pats turėjo iszsidanginti ant pailsio ant szeszlių mėn į Kretingos klosztorių. Pasitvirtino lenkų nuomonė — nuo maskolių geroju nieko negausią, jei par nevalią neiszplėszią. Vilniaus Okrugas nors ant kunigo iszlėjo savo tulžę isz susigriaužimo, juog kaip nē gudravo, o nieko nepeszė. Okrugog gudravimas da ir nepasibaigė. Sztai iszdavė iszkałoms tokį paliepimą: Priesz

mokslą tegul sau studentai meldžias, kaip nori, bet kad dvasiszka valdžia nepaskyrė maldų po mokslu, tai **visi turi melsties kaip seniaus** — pravoslaviszkai — maskoliszkai, o maldą tegul kalba koks maskolis ar liuteris. Oi, keistas tas Vilniaus Okrugas! Kaip jam nemažonu katalikus isz savo nagų paleisti, bet neiszturės, paleis!

Kitos Sziaulių mokyklos.

„Nedėldieninė Mokykla“, kurioje darbuojas keletas mokytų ponų ir ponių, gali buti naudinga, jei ir toliaus teip karszcziai ir uoliai rupinsys mokytojai, kaip lyg sziol rupenos, ypatingai ponios; matyt vienok, kad par didelėje liepsnoje norų patarnauti Lietuvai su apszvietimu greit sudegs tų ponių energija, nės kas kart szaltesnės randas ant lekcijų. Mokytinių ne stoka. Apie tą buvo raszyta.

„Szkoła Gramoty“ — t. y. mokyklėlę skaityti įrengė Sziauliuosę „Swiatiejszyj Synod perniai. Yra tai tikra pravoslaviszka — cerkowno — prichodskaja szkoła“, nors kitoki vardą turi ir mažiaus mokslu duoda. Mokina kaž-kokios dvi panos-burliokės; iszkała ésanti po pōpo priveizą, nors savo pavardės nesiraszus. Czia duodą kningas, popierių, plūksnas ir kitas mokinimos įrankės veltui. Priemami vaikeliai ir mergelės nuo 7 metų. Mokina maskoliszkai ir cerkowno-slaviszkai, kas jau daugumui visai nereikalinga, negu tiktai dėl užraugimo vaikų szirdysę pravoslavijos raugo ir dvasios, apie ką popas dideliai rupenąs; iszmokinęs vaikus cerkowno-slaviszkai, sutaisysias „cerkownyj chor“ isz vaikų, t. y. liepsias vaikams giedoti cerkvėje par dievmeldystę. Ta iszkalėlė, kaip lengva matyti, ne dėl katalikų, kurie turi trokszti ne pravoslaviszko, ar kitokio mokslu, bet tikro, **gryno mokslu**; **tikras**, grynas mokslas nevodingas nė pravoslavijai, nė katalikystei.

„Narodnyjacztenij,“ t. y. skaitymai dėl prastų mažai mokytų žmonių su rodymu abrozdu. Negal užginti, juog visoki skaitymai dėl tamsių žmonių yra dideliai naudingi. Jie suteikia žinių žmonėms nemokantiems arba neturintiems laiko skaityti; jie atitraukia darbininkus nuo karcziamos, kamę ant tuszczio praleidžia visą savo laisvą laiką; ką sakau,

ant tuszczio! netik ant tuszczio, bet da su didžiausia sveikatos ir duszios pragaiszcziu už butelio arielkos, tarpę paleistuvingų vyrų ir moterų didesniųjų miestų, prastosios karcziamos žinomos, kaipo vietos didžiausios netvarkystės. Kad sziaulycziai butu užsimanę skaitymus dėl žmonių su visai gryną intenciją, — apszviesti pagal galės klausytojus ir užbovyti juos, kad jau nebereiktu kitur zobovos jieszkoti, reiktu tiktai pagirti. Ale skaitymai tokie, kaip dabar yra, turi savyje daugiau pikto, kaip gero. 1) visųpirmu salia yra angszta, par mažą, galinti patalpinti tiktai 200 sėdėnių (suolų ant kurių gal susėsti du szimtu žmonių); tiek ir bilitų teiszduoda; kada-gi žmonių, norinczių pasiklausyti, yra daug daugiau, tai ir kitus leidžia į salią, tiktai bebiliotų įjė turi už suolų susibrukę stovėti. 2) Isz to iszeina daug pikto ir didelis laiko pragaiszenimas. Biliotus pradeda duoti 6 adynoje vakaro; skaitymai prasideda 8 ir baigias 10 adynoje. Pasiklausyti par dvi adyni — butu nėkas; dabargi turi bėgti jau priesz 6 prie langelio, kad gautum bilitą ir nereiktu paskui par dvi adyni stovėti, brukineties, prakaitoti, nieko už kitų neiszgirsti ir neiszvysti. Priesz 6 ad. tadą jau žmonės stovi prie lango; gavę kortelę vėl toliaus stovi prie durų lyg 8 adynai, kol atidarys, nės, jei nesuskubsi užimti sėdėnės, vis tiek stovėsi, nors turėtumi kortelę. Skaitymai esti kas nedėlią, kas szventą dieną ir kas pėtnyczią; szventės dieną — visi turi laiko; pėtnyczios dieną tiktai tie, kurie nēmaž nereikalauja skaitymų, o tarnai ir darbininkai yra liوسي vos tik 8 adynoje; anie nesuskubs ateiti 6 adynoje; jei panorėtu atbėgti nors ant 8 ad. ir tai turėtu iszszžadėti vakarienės. 3) Par dvi adyni tadą žmonės abejos lyties turi apgulę langą ir duris salios. Kas ten dedas tarp isztvirkusių jaunų mieszcionių — biauru ir apsakyti. Susimetę į vieną kupetą, brukinėjęs, spaudzias, mergaites užkabinėja, ir baisiausiai blazgatija. Mes kas riebę žodį — tuoj visi pradeda žvingti, o motriszkosios, jei da kuri turi biszkį gėdos, turi raudanoti, ausis užkiszti arba neiszkenzios — bėgti namo, iszszžadėjus visoko. Jei kuri iszturės lyg gafo, isiversz į salią, tai prasziau. Da-da, jei gavo sėdėti, bet kuriai prisėjo stovėti sumygtai tarp vyrų — pražuvimas! Nesigėdžia praszciokai, prie to da-gi salia turi

buti tamsi nuo lamos užtiesta drobė, ant kurios pasirodo teip vadinami stebuklingi abrozđai, paaishkinantįs skaitymą. Jauni žmonės . . . abejos lyties . . . susispaudę . . . tamsumoje . . . Tai gana aishku, kas ten gali dėties. Girdėjom, juog vietini kunigai tą salią skaito už sodomą ne už vietą apszvietimo, o „apszvietėjai“ už tat pyksta ant „atkaklybės ir tamsybės dvasishkųjų“ ir net gazetose skundžias (N. Wremia). Mums rodos, neleidžiantis turi tiesą, o „apszviestieji“ vietoje apszlovinti tiesą turinczius, tepasirupena arba didesnę vietą rasti, arba teleisti du szimtu į salią, tai bus szeip, neteip. 4) Miglos abrozđai, rodomi su pagaľbą stebuklingojo liktoriaus pacz daugžmonių pritraukia; jiems tai „sztukos“, „komedijos“; kad abrozđų nerodytu, dėl vieno klausymo ne deszimta dalis neateitu. Bet ir tie abrozđai prirengti teip, kad užgautu mūsų katalikų jausmus, sudarkytu istoriją. 14 d. tarsi rugsėjo ar rugpjuczio mėn. buvo skaitymas apie „Italiją“ Tarp kitko buvo parodytas ant abrozdo popiežius kaipo gyvuoliszkai drutas, pasiputęs ir kitiems vyskupams ant sprandų stovintis. Abrozđas buvęs teip biaurus, kad katalikams, kaip prisipažino vienas ten tuo kartu buvęs, „net prakaitas iszmuszė iszgėdos“. Jei Sziaulių maskoliai tokį apszvietimą duoda, tai katalikams nėra ko isz to naudoties ir tą salią lankyti geriaus bus pasilikti be tokios szviesos, kaip pasiliecame bedningų, nepriimdami graždankos-maskoliszkų litarų. 5) Dėlko-gi tik maskoliai (didisis „apszvietėjas“ — tarnas ant gelžės kelio) tegali szviesti, o kitų neprileidžia? Dėlko-gi tik maskoliszką kalbą tegal mus, lietuvius apszviesti? Szviesos spinduliai par visus plysius įeina, netiktai par maskoliszką stiklelį. Dėlto mes netikime grynai jų intencijai: prisidengdame ląbdarystę, jie varo tą patį maskolinimą ir pravoslavimą lietuvių.

Pagal *Tapalį*.

Kas girdėties Lietuvoje ir pľaczioje pasaulėje?

Sziauliai. 1) Prie didesnių nusidavimų mūsų gyvenimę reikia priskaityti isz vežimą Jo Mylistos Kunigo Juozapo Rymeikos, gimnazijos ir kitų miesto mokyktų kapelionio. Jo karė su iszkaľ valdžia buvo gerai žinoma

netiktai visam miestui, bet drąsiai visai Rosijai iš maskoliszkių laikraszczių. Rymeika kariavo vardan ciecoriaus valios, iškašos valdžia ir Vilniaus, Mokslo Okrugas — vardan senųjų paproczių, vardan prispaudimo katalikų. Kunigas pragrajijo; išpėti nebuvo sunku. 22 d. lapkričio m. 1897m., t. y. nedėlios vidurnaktyje atsibaldė į kleboniją žandarų pulkauninkas (beg pulkauninkas? ar tiktai ne kapitonas? Red.) ir atneszė małonią naujieną paliepimą tuojaus, tuoj vałandoje persikelti į Kretingos klosztorių ant szeszių mėnesių. Daiktų pasiimti neleido, tiktai kiek tilpsta į czemodaną. Ant prisiruoszimo davė 3 adynas, paskui nusivedė į paliciją; ten jau laukė žydiszka purmanka su vienu arklių, į kurią įsodino su žandarium ir ... adje iš musų kraszto. Bemažko niekas neregėjo to išvažiavimo; nė vienam, jei butu gavę regėti, gal but aszara szrietėjus; kun. Juozapas buvo gan linksmas; da giedojo kaž - kokią lotyniszką giesmę. Žandarų oficerius sakės paliepimą sziaudien išvežti jau senei gavęs, bet nieko nesakęs, **nenorėdamas išgzgdinti**. Kokia tai gera szirdis! Nesakė, bo pats bijojo, kad negautu par kuprą nuo susirinkusių išleisti studentų ir kitų parapijonių. Kada-gi bus pastaroji auka?

2) Didžiausioje Sziauliuose krikščioniszkoje krautu-vėje K. Sawicz spalio mėn. **sudaužyta** 10 rublių sidabrinų, padirbtų iš stiklo. Nuo ko buvo gavę, nežino. Reikia buti atsargiam su piningais, kad neįgautumi netikrą. Bet, jei atsitiktu įgauti, reikia toliaus į žmones nebeleisti: tai tavo nelaimė; išleisti rasit į biednesnio rankas patekę, tai jam bus juo didesnė nelaimė.

3) Szliužė Agotė iszkropė 10 rs. Sutinka ta merg-palaikė be pavardės vieną moteriszką duonos kromę ir iszvysta, juog ji yra piningų turinti. „Isz kur, sako, esi, meldemoji?“ sodietei ir gerai, kad kas aną prakalbina; „Isz Pakapės“ atsako. „A! Pakapės klebonas man gerai pažįstamas; asz įduocziau 100 rs., bene teiktumis anam parvežti?“ kaip patsai pasaulis senas, teip senas tas apgau-dinėjimo budas, visur atsitinkas, visiems žinomas, o vienok moteriszkei neatėjo į galvą, kad pirmoji miesto szliužė negali turėti tokių didžių interesų ir da su klebonų.

„Dėlko ne, atsako, parnesziu“. Nusiveda Agotę sodietę moteriszką į kokią ten kertį prie szventoriaus. „Sztai, sako, 100 rs., ale klebonui tepriguli 90; duoksz man 10 atgal; nuo klebono atsüimsi.“ „Gera, sztai 10 rs.“ „Dėkui, dėkui žemai! pastovėk czia, asz tau už gerą szirdį atnesziu medaus ir žvakių“. Moteriszké laukė lyg vakaro, bet jau Agotės nebesulaukė, o szimtinės vietoje rodo — prastą popiergalį. Ant rytojaus vėl kita moteriszka skundės, juog kaip tiktai tokiu budu iszvylijo 3 rs., persiųsdama neva 10 rs. vietiniam kanauninkui. Reikia stebėties, kaip da prasti yra mūsų žmonelės, kad teip pigiai duodas apgauti. Miestę su nepažįstamais někuomet nesibiczuoliuokite — tai geriausias daiktas.

Tapalis.

Jeznas (Trakų ap. Vilniaus gub.). Visa pas mus bėga ažu nebuvimo vienybės ir ažu girtuoklystės. Isz to randas be skaitliaus provų, neteisingų sudų, nesutikimų tarp brolių, tarp tėvų ir vaikų ir dalijimos žemę. Be degtinės (arielkos) neapseina nė vienas susirinkimas ar tai linksmas, ar liudnas; geria visi: seni ir maži, vyrai, moteris ir mergaitės. Ant vienų guobtuvų (veselijų), kaip tai atsitiko pernai Kaszonių kiemę — nuotakos tėviszkėje, iszgeria po 8 viedrus arielkos ir keletą baczko pirktinio ałaus; namie daryti ałų niekas nemoka. Ant laidotuvų niekas neina, kol negauna žinios, juog arielkos bus. Daugalis buvo tarnaujanczių žydams — pardavinėjanczių kiemuosę paslaptinę žydų arielką. Arielką isztvirkeno jaunimą: mergaitės turi gal szunų akis, kad nebesigėdžia valkieties pakampiais su kareiviais (saldotais), szokti su jais ir kartu arielką traukti. Dėlto pasileidusių mergaiczių ir bemažko isz to gyvenanczių miestelyje yra daugybė. —

Gal niekur nėra tamsesnių, neapszviestesnių žmonių, kaip czia. Tiesa, leidžia vaikus į iszkalą, bet jie nieko neismoksta, negu vogti, rukyti taboką, meluoti, keikti ir . . . tinginiuoti. Iszkała tik įmaisžė į lietuvių kalbą daugybę maskoliszkų žodžių, kuriuos visi nuolat vartoja su priedu „mat“, ir iszmokė saldatiszkų, tankiai begėdiszkų dainų, kurias, niekam nepapeikiant, mokytiniai szaukia isz visos gerklės vaikszciodami po miestelį ir nuduodami kareivius.

Lietuviszkių kningelių ir laikraszczių niekas neskaito. Oi, kaip czia reikia sujungti jaunimą, kad į kiekvieną sodą parsitrauktu nors po vieną laikrasztį. Kad apserga kas, eina prie kokių vagių-apgavikų sznipsztukų ir prie bobų, brangiai mokėdami už iszjuokimą savęs; kad susiprovoja eina vėl prie kokio avinvedžio, kaip Alszauckis ir kiti ir ĩakina juos arielką. Valszciaus sąnarius renka isz girtuoklių, žmonių be saužinios, nors yra keletas gerų vyrų; už tat kremta mus ne tik maskoliai, bet ir saviszčiai. Gana mums kraujagerių! — Daug musiszkių yra iszkeliavusių į Ameriką. — Dabar atsirado mūsų miestelyje vienas lietuvis-pirklys, krominkas ir turi gerą pelną, nors da randas tokie kvailiai-žydberniai, kurie neperką pas savo žmogų, bet pas žydą, nors gautu prastesnį tavorą.

Snaudalius.

Petropylė. Ant konsekracijų suvažiavo į Petropylę daugybė vyskupų, kunigų ir szeip jau ponų, o visų akis buvo atkreiptos ant Žemaičių Vyskupų: Paliuliono ir Baranaucko; ant pirmojo, kaipo drąsiausiojo karžygio už tikėjimo laisvę, į antrąjį-kaipo nepaprastą mokslo vyrą ir ascetą. Reikia pripažinti jiems didžią garbę, kad visur Petropylėje rodės esą lietuviais, lietuvių vyskupais. Kalbėjo daugiausiai lietuviszkai, spaudos dalykus aiszkino kam tiktai galėjo. Bet ypatingai maŃonų įspudį padarė lietuviszkos kalbos Vyskupo Baranaucko ant pietų Akademijoje ir seminarijoje 9 ir 16 lapk. Kadą kiti konsekruotiems vyskupams sveikino visokiomis kalbomis, V. Baranauckas kreipės prie naujo Vilniaus vyskupo lietuviszkai. Iszkalbingumas V. Baranaucko žinomas, bet nepalyginama kalba buvęs apie Vilnių, Lietuvos szirdį, sostapylę nuo senų senovės kurėjų arba augszcziausiųjų kunigų. Neiszpasakytas entuzijazmas pagavęs visus esanczius, pagaliaus ir tuos, kurie ne supranta lietuviszkai. Akademijos ir seminarijos profesoriai ir klierikai, Vilniaus ponai, czinauninkai isz ministerstwą visi džiaugęs ir rankomis ploję. Tatai prie atsitikimo pasirodė mūsų vyskupai nelenkais esą; jų pasielgimas iszliuosuoja mus nuo apgynimo jų szlovės priesz kitus lietuvius.

Studentai lietuviai aplankę visus vyskupus. V. Baranauckas atsiliepes-lenkiszka ir lietuviszka kalba jam esą lygios

ir lygiai brangios. Iszmintingai: važiuoja į tokią vyskupystę, kur reiks gėsyti neapykantą ir vienų ir kitų. V. Paliulionis daug meiliai sznekėjęs su jaunuimu, o Zvierwiczius atsakęs — lietuviszškai nesuprantąs. Interesinga butu žinoti, kokį ispudį padarė ant jaunimo visi vyskupai. —

Amerika. Amerika rengės visai nebe įsileisti atejunų isz svetimų krasztų, dėlto kad pardaug jau privažiavo, o uždarbis kas kart mažesnis. Pagal žemės ploto gyventojų Amerikoje nebutu par daug; tik ta nelaimė, kad daugumas vis nori greitai prałobti dėlto kemszas vis į miestus. Miestai par kelerius metus užauga, t. y. įgauna po keles deszintis ir szimtus gyventojų. Ant mažo ploto brukinėtis žmonėms neparanku, kad kits kitą kumszi, kits kitam kliuva. Dėlto amerikiečiai iszsimislijo padaryti sau kelius ir po žemėmis ir . . . orę. Maszynos tadą ląkioja netiktai par žemę, kaip ir pas mus, bet ir urvuosę ir ant stulpų orę. Ant pridėto czia **paveikselio** regite tokią **Maszyną ant stulpų** Amerikos miestę Bostonę, o apaczioje drąsiai gal sau vaikszczioti ir važiuoti. Regi ko iszmislas nepasiekia Afrika. Dievui-gi dėkui už iszsiluosavimą nuo prigulėjimo prie didžturczyų, nuo baudžiaivos, vergijos! Ale mūsų krasztę nors atsitikdavo nedori ponai, tai vis-gi gan retai; su žvėriszką szirdžią vis-gi nedaug tebuvo. Reikia matyti, kaip sunki vergija tarp žmonių neapszviestų, žmonių nekrikszczionių Afrika da ir sziantieną tebėra vergijos žemę. Galingas eina medžiotų, žmonių silpnesniųjų gaudytų, kaip mes einame vilkų szaudytų. Užpuolę kokį sodžių, surisza visus ir vaikas ir moteriszkas, nevykusius arba prieszinanczius iszkapoja, o kitus iszsivaro kur toli į sunkius darbus; tankiai garlaiviais iszsiunczia į kitą svieto dalį. Kiek ten verksmo aimanavimo, kiek ten szirdgyłos, kanczių, kraujo pralėjimo! Gerai pasakyta žmogus esąs biauriausis su kieciausia szirdžią isz visų gyvų sutvėrimų. Czia pridėtas **paveikslėlis** tą tiesą patvirtina. Regi czia **Karavaną vergų Afrikoje**, kaip beszirdis priekėjas vergais žudo ir pląka nelaimingas savo aukas-juoduosius sąbrolius. Apgynimui tų nelaimingųjų, sustabdymui tos biaurios priekystės a. a. nabasznikas kardinolas Lavižeris įtaisė krikszczioniszką kariumenę, kuri turi bėgti apgintų, kaip tiktai gauna žinią

apie užpuolimą kokiamę krasztę. Jie turi tiesą ir garlaivius sustabdyti, jei žino, juog veža vergus. Tukstanczius nelaimingų juodųjų laimina krikščioniszka baltųjų meilę.

Nauja „Žiburėlio“ Draugystelė.

(Apie P—į Kauno gub.)

Pasirengiau praneszti „Tėvynės Sargo“ skaitytojams, kad jau ir pas mus, kaip kituose kampuose, pradeda žmonelės po truputį busti isz tautiszko miego, pradeda kibti prie skaitymo įvairių lietuviszkų kningų ir laikraszczių. Dažnai tenka iszgirsti klausinėjant: „ar neturi pasiskaityti kai-kokios kningelės ar laikraszczių?“

Nors po teisybei da labai daug tokių yra, kurie nenori pažinti naudos isz apszvietimo, ir iszduoti kokį keletą skatikų ant nusipirkimo naudingos kningelės — rokuoja mėtyti ant niekų piningus.

Bet vis-gi tokių skaitlius su laiku mažinas. Keli yra net jau ir gerai suprantantįs apie lietuvsztę, kurie netik patįs rupinos apsiszviesti par skaitymą lietuviszkų kningų ir laikraszczių, bet da ir kitus ragina prie skaitymo įvairiais budais. Sztai ir szimet 30 dienoje birželio mėnėsio keli sodiečiai — lietuviai, geisdami turėti pigiai visokių pasiskaitymų, o teipo-gi praplatinti terp žmonių apszvietimą, sutarė įsteigti draugystelę, vardu „Žiburėlis.“

Jos įstatai tokie:

1. Kiekvienas sąnaris įnesza kas mėnuo į izdą po 10 k.
2. Už prisiraszimą į draugystelę reikia mokėti 1 rublį.
3. Už piningus d-lė perka vien tik kningas ir laikraszczius.
4. Kningų su laikraszcziais nieks negali savinties, bet perskaiczius turi gražinti atgal perdētiniui d-lės.
5. Galima duot ir kitiems, ne sąnariams, pasiskaityti bet už pražuvimą atsako sąnarys-paduotojas.
6. D-lė renka vieną isz iszmintingesniųjų sąnarių į perdētinius, kurs turi užveizdėti izdą, kningyną, žodžiu, sakant, turi rupinties apie visokius interesus kas link draugystelės.

7. Geriau suprantantįs sąnariai turi stengties pratinti žmones prie skaitymo knygų su laikraszcziais, aiszkinti dabartinį mūsų padėjimą, perserginėti įvairiuosę užmany-muosę valdžios ir t. t.

— Už surinktus pinigų nuo sąnarių d-lė parsigabeno laikraszczius: „Tėvynės Sargą“ su „Ukininku“, nupirko teipo-gi apie 30 įvairių kningelių, kaip svietiszko, teip ir dvasiszko turinio.

Prie įsteigimo d-lės buvo isz viso tik 5 sąnariai: 4 vyrai ir viena mergaitė, o dabartės skaitlius sąnarių pasi-daugino lyg 15, prie kurių priguli ir tris mergaitės.

Teko man pasergėti, kad szita sodiečių kuopa turi gerą įtekmę ant žmonių; girdėjau, kad ir daugiau kas žada pri-sidėti. Tarp dabartinių sąnarių yra tokie, kurie nėko ne-numanė apie lietuvystę, skaitymą, prisidėjo, kaip tai sakant, dėl „kompanijos“ už vienas vieno, o dabartės pra-deda szį-tą suprasti. Nenorėdami, kad dykai rublis nu-eitu, nors nenoromis perskaito paduotą kningelę, o per-skaitę vis-gi apturi siokią tokią naudą. —

Nedėldieniais iszėję isz bažnyczios sąnariai daugiausiai renkas į vieną kuopą ir pradeda sznekucziuoti apie skai-tymus, kas kam patinka, paduoda viens kitam savo nuo-mones o prie jų prisiartina ir daugiau kai-kas, prisiklauso jų sznekoms, ir tokiu budu pradeda nebe teip szalinties nuo knygų su laikraszcziais.

Apszvietimui sodiečių daug galėtu naudos atneszt mūsų dvasiszkieji vadai, nės jų žmonelės daugiau, kaip kitų, priklauso, bet labai liudna, kad jie visiszcai apie tą mažai rupinas.

Laikas jau, regis, pabusti visiems ir pradėti darbuoties dėl gero tėvynės kiekvienam valig savo iszgalijų.

Jonucziukas. —

Mūsų rasztai.

1. „Ukiszkais Kalendorius ant 1898 metų, turinczių 365 dienas su parodymu oro atmainų pagal szimmetinį Kalendorių“. Peterburgę. Spaudą ir kasztu A. Herbst'o ir sunų. Pusių turi 40 ir vieną, puikų par abi puslapi

abrozda „Įtraukimas Vieszpaties Jezaus į Jeruzalemą“, kuri gal iszimti ir skyrimai į spelcius idėti. Turinys to Kalendoriaus apart paprastos kalendorinės dalies t. y.: keliamosios szventės, kvartaliniai pasninkai, Didžiosios epokos, szventųjų dienos, Saulės ir mėnesio užtekėjimas ir nusileidimas, oro atmainos, Saulė tikėjimas ant Vilniaus ir Varnių padangės ir tt. turi da: 1) Įspėjimą orą pagal saulės, mėnesio, žvaigždžių, debesų, oraryksztės ir pagal nekurių gyvuolių; 2) Dainas A. Jakszto, nepaprastos vertės, kaip tai „Lietuvio giesmė“, „Isztremtinio giesmė“, „Rytas“; dainos, kurių vertę pranesza negu tiktai Maironio eilos. A. Jaksztas kaskart jausmingiaus ir dailiaus gieda. Visiems žinoma jo „Dainų Skrynėle“ parvirsz iszpeikta „Varpo“, nės jau ten rodės neabejotinas autoriaus palinkimas prie taupymo mislių į poetiszkas eilas. Kaip tol paszoko tamę dalykę, parodys sulyginimas senųjų, (1884—1894 m.) su tilpusiomis minavojamę Kalendoriuje. 3) D. Linkpelnio: „Szis tas apie palengvinimą ukininkų padėjimo“, kamę autorius jieszko kelio, kaip gal musų ukininkas pagerinti savo buvį, arba nors iszsiversti tuosę sunkiuosę laikuosę. Pataria tadą: prisiturėjimą gyvenimę, neszystoje, gerimuosę, pagerinimę ukės par sėjimą žolių, pienininkystę, prėkiavimą, lendrą, masžynų vartojimą, susibaudimą į draugystes dėl pardavimo ir pirkimo reikalingu ukininkams dalykų ir tt. Dideliai naudingas straipsnis. 4. Stiklinei netikri piningai, 5. Naudingus pamokinimus, b) Didžiųjų vieszpatysčių valdymierus, 7) Belligijų Statistiką 8) Pacztos taisykles, 9) Telegramų prėkes, 10) Rusiszkus mastus saikus ir mieras, 11) Palyginimą svetimuųjų szalių piningų į rublius ir kap. Trumpas tai Kalendorėlis, dideliai butu neužtiktinamas, jei butu paskirtas dėl pardavimo. Bet to negalės niekur nusipirkti, nės yra iszleistas tiktai dėl skaitytojų „Tėvynės Sargo“, kaipo antroji dalis N. 11 pereitų metų, dėlto N. teturi tik du ląksztu, tuotarpu kad paprastas „Tėvynės Sargo“ N. turi mažiausiai 3 ląksztus, t. y. 48 puses ir daugiaus lyg 70 pusių arba 4½ ląksztų. Toliaus ketame visuomet tik pusę N. teatidėti dėl gazetinių dalykų, o antrojoje pusėje talpinti naudingesnius, pamokinanczius dalykus, kaip isz pat pradžios buvo ketinta,

bet neiszpildyta dėl daugybės szeit jau visokios medžiagos. Paveikslėliai labai pajvairina mūsų laikraštį ir priduoja jam didesnę vertę. Buvome sutaisę didelį Kalendorių, bet dėl įvairių priešaszių nusprendėme ano neiszduoti, daugiausiai dėlto, kad užkerta kelią ant greitosios sutaisyti ir tiktai dėl medžiagiszko pelno iszleidžiami Kalendoriai.

2. Sztai ir szimet iszėjo kasztu p. Mauderodės 20 000 (dvideszinti tukstanczių) senei jau žinomojo: „**Tikras Tėvyniszkas Kalendorius**, pavestas Augsztaicziams ir Žemaiicziams Lietuvos Ukininkams“. Vilniuje. (Taipojau ir kasztu p. Szenkės iszėjo 10 000 (deszimt tukstanczių) po vardu: „**Ukiszkas Kalendorius**“.)

Apart kalendoriszkos dalies jis turi: Eilos: „Praeitė Lietuvų“ nieko sau eiliutės-eiliuotas nors nepretiszkas apsakymas istorijos p. Justino isz Turczinų ir didelės vertės, kaip visuomet Petro Zuikio pasakojimą: „Trumpa istorija trijų starszinų“, kuriamę autorius steigias iszaiszkinti „dėlko mūsų valsezių „czinai“ daugiausiai ir tankiausiai iszeina ubagaiš“? P. Žuikis ne sziantdien žinomas mūsų literaturoje, o valsezius tarytum yra jo specialystė. „Apžvalgoje“, Kalendoriuosę visur atrasi jo veikalų. P. Zuikis turi lengvą kalbą ir retą dovaną pasergėjimo visoko lyg smulkiausių mažmožių ir suraszymo savo vietoje. Mūsų žmones niekas už jį geriaus neispėja ir nekarakteriuoja. Paklauskite sztai (28 p.): „Kvailinczių iszrinko ant starszinos! oi, kokia jis tadą linksmybę savo szirdyje jautė! Jo akysę rodėsi, kad priesz jį visa pasaulė persimainė; jam matėsi, kad priesz jį dreba netik visi žmonės, bet visztos, szunys, kiaulės, ir visi gyvuoliai ant jo su „paszenavonė“ žiuri. Kvailinczius pirma vaikszcziujo nosį nuleidęs, galvą nulenkęs, kuprą pastatęs, susiraukęs; isziurėjęs į kokį dalyką pradėdavo isz burnos seiles varinti. O-gi, bracz, dabar! kad eina, galvą iszkėles kaip arklys, nosį pastatęs, o kupra tarsi visai isznyko“ Paminavojimo vertas da straipsnis: „Kokią naudą turime isz pasodintų medžių ant vieszkelių, ulyczzių ir prie namų, arba gyvenimų“? Liekanczią dalį užema visokios smulkmenos arba isztraukos isz „Tėvynės Šargo“. Už pikto iszdavėjui to mes neturime nėmaž: tai kiekvienas naudojas, jei randa

isz ko pasinaudoti. Užsergame tiktai, juog tai padaryta be musų žinios; prie sutaisymo to Kalendoriaus, ne esame rankos pridėję. Butu gerai buvę, kad kas iszrinkęs isz rasztų, jei jau neturėjo prisiųstų, svarbesnio turinio straipsnius dėl ukininkų naudos. Kitą metą pasirupšime angscziaus sutaisyti storesnę Kalendorių, tiktai visi sako, juog storesnis už tat kiek tiek brangesnis nesiplatins. Galės paleisti pigiai. Tegul tik niekas neužkerta kelio, iszsiplatins.

V.

Turinys „Tėvynės Sargo“ 1897 m.

Nuo Redakcijos.

Duok, Dieve! *A. J.* 1.
Rugpiūtis be pabaigos. *Vaiszgantas.* 2.
Atsakymai ir apskelbimai.

Įvairi tautiszki rasztai.

Kokiu reikia buti priekėjui, kad žydai virszaus negautu? — *Vaiszgantas.* 2.
Lietuviai Szkotijoje. — *Strełankis.* 2.
Garždiečiai įrengia įkoną. *Apžvalgytojas.* 2.
Tyrėjai musų — skriaudikai musų. — *Vaiszgantas.* 2.
Aukso kaškai — svetur. 3.
Lietuviai Mogyliavo gub. — *A. D.* 3.
Vilniaus valsezioniszkas bankas. — *A. D.* 5.
Naujas nuodijimas žmonių (keista arielka). — *Eketis.* 5. Sacharins.
Suturėjimas ubagų Łukėje. — *Vaiszgantas.* 5.
Bicziuolė-Lenkija. — *Lietuvis-ne-litvomanas.* 5.
Zemstwa Kauno gub. 6.
Mokykimės lietuviszkai raszyti. — *Vaiszganto.* 5.
Nepavadintieji mados vedėjai. — *A. D.* 6.
Žemaiczų pagoniszkos pałaikos. — *Eketis.* 7.
Szneka dvięjų burliokų apie lietuvius-katalikus. — *Eketis.* 8.
Lietuvių padėjimas po Rosijos valdžią, pagal gr. Lelivą. *A. D.* 7.
Keletas žodžių apie lietuvius, jų padėjimą ir reikałus. — *A. J.* 9.
Prusų Lietuva. *A. D.* 10.
Metų laikai mainosi ir jų apdaras. *Tasai.* 11.
Szis-tas apie palengvinimą ukininkų padėjimą. *D. Linkpelnys.* (Kalen.)
Liudna istorija Rytų Lietuvos. 12.

Mokyklų dalykai.

Par sutartį maži daiktai auga, par nesutartį ir didžiausieji griuna. —
Taratuta-Gintautis. 1.
Ir vėl skaudulys. — *Vaczys.* 2.
Mosėdzio valseziaus mokykla. — b. *Mokytinis.* 1.
Ko geidžia maskoliszkas rėdas, įvesdamas savo małdas į vidutinius mokyklas, ir kaip jas priima mokytiniai katalikai? — *Paistrietis.* 2.

- Kareiviai ir atskaitunai; kas kaftas? — *Vaiszgantas*. 4.
 Saŭtantų mokytojas-sznipukas. — *Vaiszg.* 4.
 Atstatymas kun. nuo M. iszkaŭos
 Kartėniszkiei prisiėmė iszkaŭą. 4.
 Kaukolikai neprisiima iszkaŭos. *B.* 9.
 Ar vertos szelpimo musų iszkaŭos? — *Vaiszgantas*. 5.
 Naujos maskolių pinklės mokytiniam supainiati. 6.
 Mokyklos pirma ir dabar. — *A. J.* 10.
 Maskolių tolkininkai Rietavė. — *Tasai*. 5.
 Žadą sugražinti Vilniaus universitetą. — *Vaiszg.* 5.
 Tauragės iszkaŭoje mergaitės gvaŭtavojamos. 8.
 Valseziaus iszkaŭų atestotai. 6. Liepavos mokyklos. 6.
 Maskoliszkas mokštas Saratavė ir ant Kaukazo. 6.
 Caro paliepmas apie tikėjimą iszkaŭosė. 11.
 Sziaulių studentų maizstas. *Tapalis*. 11.

Blaivystės dalykai.

- Žm. nės užrustina Dievą par girtuoklystę tadą, kadą Jį ŭbiausiai garbinti
 ir prie Jo szaukties turi. — *Blaivininkas*. 1, 2.
 Blaivystės apsiereizkimas Mosėdyje. 1.
 Kariavimos su girtuoklystę Szaczių parakvijoje. — *A. D.* 4.
 Blaivystė Amerikos prezidento. Drašus blaivininkas-kareivis. *V.* 5.
 Naikinimas girtybės. — *A. D.* 5.
 Gromatos Vyskupo M. Voŭoncezauschio. 6.
 Gromata V. M. Voŭoncezauschio ir V. M. Paliuliono. 7.
 Blaivystė. *A. D.* 8.

Kaŭbos ir spaudos dalykai.

- Prietarai apie tėvyniszką lietuviszką kaŭbą. — *Magyła*. 1.
 Naudingas patėmijimas. — *Embė*. 1.
 Kaŭbos dalykai. — *A. D.* 3.
 Į Raszytojus žodelis. — *A. D.* 3.
 Čiecoriaus sudas už lietuviszkus rasztus. — *Ramunėlis*. 3.
 Neiszklāusytas telsziszkių praszymas. *Vaiszg.* 4.
 V. Baranauckas „Apie gražybes lietuviszkos kaŭbos“. — *Vaiszg.* 4.
 Ar ant gero iszeis leidimas spaudinti vienas maŭdakninges? — *Vaiszg.* 4.
 „Apžvaŭga“ apie musų raszybą. — *Vaszg.*
 Kaŭbos dalykai. — *P. B.*
 Praszome į taŭką (žodyno dirbtų). — *Skruzdelė*. 6.
 Persiokiojimai už kningas Jurbarkę ir Juosvainyje. *Vaiszg.*
 Kratymai Telszių pav. 7. *V.*
 Kaŭbos dalykai. — *Embė*. 8.
 Profesorius Hirth tyria liet. kaŭbą. 9.
 Pamokštai Vilniuje ir Kaunė.
 Lietuvio su lenkomanu pasznekesis. — *A. J.* 10.
 Liepavos lietuviai ir jų kaŭba. 11.

Literatūriszki ir moksliszki rasztai.

Poezija. Kur iszganymas, arba pavirsiūm amžiaus klausimū. *Maironis.* 1.
 Katišas ir Puodas. Sakmė. *Aldonas.* 3.
 Senuolis ir Giltinė. Sakmė. *Aldonas.* 10.
 Meilė tėvynės. 6. } Dainos. I —; II. Lietuvio giesmė; III. Isztremtinio
 Birutė. 7. } giesmė, IV. Rytas. *A. Jaksztas.* (Kalendoriuje).
 Ir vėl mislīs grįžta.

Apysakos. „Paszeszupių bašai“. I. Nešaimingas cheirimas. 1; II. Nešaimingoji paskutinė. 8; III. Nešaimingas sziaulyš. 9; IV. Nešaimingas vokietyš, 9.

„Kaip Vargaitis pavirto į vagį — razbaininką ir nukeliavo į Sibėriją“. —
Dėdė Atanasas. 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12.

„Keidoszių Onutė“. — *Savasis.* 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Szeip jau. Apie stacziatikiszką Antalepto klosztorių. — *Magyla.* 1.

Lietuviszkos kronikos. — *K. A. K.* 1.

Margumynai, 1, 5.

Platinimas pravosławijos Kauno gub. — *Y.* 8.

Apie komediją ir teatra. — *Vaiszgantas.* 8.

Istoriszkos žinios apie Kiedainius. — *Embė.*

Keletas žodzių apie genealogiją Lietuvos kunigaikszzių. — *Savasis.* 9.

Istoriszkos žinios apie Žemaičių Kadvariją. — *M. M. T.* 10.

Patarmės dėl staliorių (su paiszinėliais). — *A. D.* 1—5.

Naudingi pamokymai visuosę N.

Kretingos kilmė ir tolesnioji jos istorija. 11.

Išpėjimas oro pagal saulę ir kitus daiktus (Kalendoriuje).

Apraszymai svetimų kraszty. Turkija ir jos iszirimas. Neramios Iszpanijos
 Sašos: Kuba ir Pilypinai *Vaiszgantas.* 2, 10.

Indijos nefaimės. Suomų praprocziai. Sibėrija ir jos gelžkelis. 3, 4.

Anglijo ir Juboliejus Viktorijos. Kelionės ant Poliu. *Vaiszgantas.* 11.

Kritiecziai.

Ginczai.

1. Užmirsztas „Varpo“ feiletonas; 2. Ar teisingas „Varpo“ sudas apie „Tėvynės Šarga“? 3. Ką „T. S.“ vadina bedieviais-netikėliais? *Vaiszgantas.* 3.

Vardan ko lietuviszka dvasiszkija kelia bašą? — *Vaiszgantas.* 5.

Atsakymas „Varpui“. *D.* 8.

Ne tuo keliu užėję. *Vaiszgantas.* 10.

Svetimi ir savi rasztai.

„Kniga dla cztenija“, Odincow; Bogojawlenski. — *Embė.* 2.

„Graždanin“ i „Peterb. Wiedom“. *Rinklys.*

„Upotreblenije alkogola litowcami i borda s nim“ kun. J. Tumas. — *Tasai.* 6.

Biografijos ir paminėjimai.

Kamę dabar kun. Stakiša? — *Brolukas Aug.* 2.

Tikras prietelis. — *Eketis.* 8.

Volteris ar didelis mūsų bicziulis? *Embė.* 8.

A. a. kun. L. Łazauskis.

Kas girdėties.

Žinios isz Liepavos, Skuodo, Petrapylės, Riazaniaus, Kievos, Viekszniū Papolės, Gruždziū, Kauno, Varniū, Titavenū, Szacziū, Truikinu, Mosėdžio, Paļangos, Kaļvarijos, Kartėnū, Garzdu, Panevežio, Dusėtū, Rietavo, Svėdasu, Kiedainiū, Uszpaliū, Vilniaus, isz Pakurszio Mažeikiū, Bernotavo, Ėakiū, Pelikoniū, Londono, Amburgo Saratovas, Kaukazo. Viesziutū. Priekulės (Kurszė). Isz Amerikos. Varszava. Ant didmarės. Peterburgas. Darbėnai. Žyžmarė. Szaszuioliuose. Užpaliū. Sziauliuosė.

Paisziniai.

N. 1—5. Įliustracijos Patarmiū dėl stalioriū.

N. 9. Voitiekas grabas. Voitiekas kryžius ant jūros kraszto.

N. 10. Turkū meczetis. Konstantinopolio ulyczia.

N. 11. Kritiecziai. Įtraukimas V. Jezaus į Jeruzalemą (didelis Kalendoriuje).

N. 12. Aniołai užgimus V. Jezui (didelis). Dv.

Nuo Redakeijos.

P. Tapaliui. „Parsgerėjimas“ visai netinka į spaudą 1) kaip fanatizskas ir dėl to nevisai teisingas; 2) kaip vulgarizskas, blāzgatijantis, dėlto visuomenei vodingas; 3) kad maskoliai gautu į savo rankas tokius lapelius turėtu prakę szaukti ir tyczioties isz mūsų dvasiszkujų, nēmaž nežinodami, juog tai svietiszka ypata yra rasziusi. — Už kitas žinias Dievas teuzmoka Tamistai.

P. Matkalnio Jonui. Prisiųsta eilū naszta su naudą gali vaikszczioti tarp žmoniū sodieczyū, nedaug reikaļaujancziū nuo poezijos: jei eilū mislis suprantama, apsakymas griaudingas ar juokingas, tuojaus pritaikina gaidą ir dainuoja su pasigerėjimu; paleisti-gi į žmones savo laikrasztyje nedrēsame; perduosime kitiems. Mums regis, kad Tamistos talentas eilū raszymui neużtenkas.

P. Aldonui. Dvi Tamistos sakmi perniai atspaudėme, matydami josė apsiरेiszkimą, nors da gana siļpną, talento. Didžiausi jų yda — iļgumas: par pustrumkpesnės butu par pusgeresnės. Neapsileisk, ļavinkis! Isz pradzios tik versk tokiū garsiū raszytoju kaip Kryļowo, Krasickio; ypatingai Kryļowas tobuļas trumpamė apsakymė pļaczios prasmės sakmiū. — Łaukiamė nuo Tamistos daugiau ko, da geresnio.

P. Autoriui legendos: „Voras pas Perkuną“. Tą sakmė, parazytą senuose studentiszkuose laikuose, drēsome nesikļause Tamistos atspausti dėl privilejimo, kad Tamista teiktumis įduoti mums ir daugiau. Tamistos talentas buvo neabejotinas; jei jo par kelioliką praėjusių metū neużkasei, turėsime džiaugsmą. Ļavinkis, Pone, da nevėtu!

P. p. Vertėjams. Praszomus apgarsinti, juog S. Liguoriaus Alf. „Droga ušwiatobliewienia“ i s. Augustyno; „Confessiones“ yra vercziamos į lietuviszką kaļbą. Vertėjus kitus užpraszone apsiskelbti, ka jie dirba, kad nedarbuotus **du apie vieną** veikaļą. — Pirmajam apsiskelbusiam vertėjui patariame visupirmu versti „Confessiones“, o „Dr. Ušw.“ palikti lyg ļaiko,

002 00364097 9

P-1110

...turime. Mums rodo pasekmingiaus bus
nciazs prie skaitymo apysakas, kurios
Geistinos yra kningelės kun. Schmidto,
autorius visamę pasaulyje žinomos „Genovefos“. Ypatingai szirdingai
sziltos yra apysakos dėl paraginimo prie mylėjimo ir lenkimo savo gimdytoju,
savo kraszto. Kas moka vokiskzai, teverczia grazesnes apysakas. Keletą
ap. Schmidto gal rasti ir lenkiszkoje kauboje. — Kutinti boczių meilę
didelis reikalas, nės didžiausi dabartinė musu kartos yda — tai baisus
niekinimas savo susenėjusių boczių. Tikrai, kam jie nemažonus, tam visa
tėvynė ne bus mažoni; kas tėvus su lengvą szirdzią apleis, tas ir
tėvynę apleis.

Skaitytojams. Straipsnyje „Namų darbo muilfas“ akmuo muilfiui
dirbti nepavadintas savo vardu, nors ir be to gal aną gauti Lotyniszka
jis (akmuo) vadinas — *Steatites*, vokiskzai — *Seifenstein*, maskoliszka —
mylnyj kamien; lietuviszkai tadą bus — *muilo akmuo* gal gauti visuosę
aptiekoriszkuosę magazinuosę, o ypatingai muilo virtuvėse miestuosę.

P. Jonucziukai. Tamstos praneszimas apie irengimą draugystelės
„Ziburėlis“ labai pradziugdė musų redakciją. Neabejojame, juog musų
skaitytojai seks Tamistų pėdomis ir teipo-gi uždės savo sodosę panaszias
draugystėles.

P. Stasiui-Broliai isz T. „Kontungininko dainas“ spaudon nedera.

P. Netikėtam. „Paveizdas nuo Paukszczių“ arasztytas gan gerą
kaiba, bet par ilgas, o bergzdžias. Tą pamokinimą tikrai poetiszka galėtu
paraszyti triskart trumpiau; tadą but triskart naudingas is ir spaudon tiktu.
Pamegink. Atsakymas vėlus, bet kaltė ne musų; peržiūrėjimui mums butu
prisiusta be gafo, dėlto nē kaip negalėjome suprasti, kas kę czia kaiba?
Nepykk: musų redakcijoms reikia dovanoti.

P. Kaz. Gend. isz B. Neiszmanome, kaip juos skunda pakliuvo į
musų rankas, o ne į rankas augsztosios dvasiszkos valdzios. Abejojame, ar
bus ir ten iszklausyta: didelis Tamstos paties nenuoleidumas ir rustybė
neleidžia tikėti, juogiskas nepadidinta tiesa.

P. Snaudaliui. Patarmes gavome. Stengkis apie kiekvieną daiktą
skyrimai paraszyti, kad nebutu, kaip kratinys. Tamsta esi akyvas, daug
pasergsti ydų. Par asztrus stilius musų laikraszcziai netinka. Talpįsime
po truputį.

P. p. Korespondentams. Garbės verti musų korespondentai tenisi-
rupena, jei neiszvystu kokie ypatingai trumpesnio savo raszto; jie bus
sunaudoti, raszant kitką, vis tiek tadą ant naudos iszeis; žinome, juog
tuszezios garbės sau nenorite. Juo mažiaus paraszų, juo geriaus, by tik
redakcija žinotu, kiekio paraszta.

P. Buliui. Klausi Tamsta dėlko neatsakome ant nekurių vietų
„Ukininko“. Dėlto, kad mes jo negauname, nors visos kitos gazetos ateina.
t) Ką atsakome, tai prasmenga, Dievas žino kur. Atsakymo kartais reikalauja
eisybė; susierzinti mes visai nenorime.

Atsakąs rėdaktorius **J. Łapinas Tilžėje**; prie jo siųst
rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszczio
krautuvė. Anraszas: **Herrn J. Łapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje

